

Ik begrijp dat het vaak aan tijd ontbreekt, maar ik weet zeker dat het voor de mensen die een traject lopen goed is om één- of tweemaal per seizoen je gezicht te laten zien bij de

beheerder van het terrein of in ieder geval te proberen telefonisch of via e-mail contact te onderhouden.

Reptielmonitoring en winterjuffers

Rob van der Es

Reptielen-trajecten leveren niet alleen gegevens op over reptielen. Veel tellers zien tijdens het lopen van hun route ook bijzondere planten en dieren. Dat maakt de kick van het monitoren nog groter. In Drenthe zijn relatief veel soorten reptielen te vinden. Vooral de Adder kent een hoge kijkdichtheid. Deze soort is soms al vroeg in het jaar te zien. Bij gunstige temperaturen soms al half februari. Daardoor worden telroutes met Adders vaak al vroeg in het voorjaar bezocht. Dit voorjaar zag ik op mijn telroute in het Dwingelderveld op 16 maart een waterjuffer vliegen die in de Pijpestro ging zitten. Zoals bekend behoren waterjuffers tot de libellen en zijn meestal vanaf begin mei met mooi weer in het veld waar te nemen. Omdat ik naast reptielenmonitoring ook meewerk aan het verspreidingsonderzoek van de recent opgerichte Libellenwerkgroep Drenthe, was ik direct alert. Zo vroeg in het voorjaar zijn er zoals gezegd

nog geen libellen te zien. Met de kijker kon ik het dier redelijk goed bekijken en kwam tot de conclusie dat het een winterjuffer (*Sympecma*) betrof. Ik ben er meer op gaan letten en vond een paar dagen later in het Mantingerveld ook zo'n juffer op mijn traject. Vooral vanaf half september zijn relatief veel winterjuffers gevonden op een paar locaties in zuid-Drenthe. Hieronder staat de bijzondere leefwijze van de

Winterjuffers beschreven.

Winterjuffers (*Sympecma*)

*Het geslacht Sympecma telt in Nederland twee soorten. De Bruine winterjuffer (*Sympecma fusca*) en de Noordse winterjuffer (*Sympecma paedisca*). Beide soorten staan op de Rode lijst van bedreigde en zeldzame libellen. Bij de laatste larvale vervelling verlaten ze in de nazomer het water om als volwassen insect te overwinteren. Dit laatste is uitzonderlijk binnen de Libellen (Odonata), want dit overwinteren als volwassen dier doet verder geen enkele libellensoort in Europa en is dus uniek voor het geslacht Sympecma. In het voorjaar vindt de voortplanting plaats en in de maanden juni en juli zijn er even geen winterjuffers in Nederland. De winterjuffers zijn bruin onopvallend gekleurde juffers die de vleugels in rust bij elkaar houden naast het achterlijf. Dit in tegenstelling tot de pantserjuffers waarmee ze verwant zijn. Die houden de vleugels in rust juist schuin opzij. Beide geslachten kunnen in het veld makkelijk met elkaar verward worden. Het achterlijf en de bovenkant van het borststuk zijn bij deze groep vaak bronsgroen getekend.*

De Bruine winterjuffer heeft in Nederland een zuidelijker verspreiding dan de Noordse winterjuffer en wordt meestal gevonden op de zandgronden. Zo is recent de soort in de duinen (Zuid-Holland) aangetroffen. De Noordse winterjuffer is altijd al redelijk zeldzaam geweest. De soort is van enkele oude waarnemingen in Noord Nederland juist van laagveengebieden bekend. In de Weerribben zit nu een redelijk grote populatie. In het kader van een verspreidingsonderzoek naar de Noordse winterjuffer is zelfs een in de Weerribben gemerkte winterjuffer in de in Friesland gelegen Lindevallei terug gevonden. Hiermee is aangetoond dat de soort ook kan zwerven. Natuurlijk

Een bruine winterjuffer

zijn de onderzoekers in de Weerribben benieuwd of er elders meer gemerkte dieren gezien zijn en zo ja waar. Het vreemde van de recente vondsten van de Noordse winterjuffer in Drenthe is dat de soort hier op zandgrond wordt gevonden, terwijl je de Bruine winterjuffer zou verwachten.

Locaties in Drenthe

In het Mantingerveld was deze libel nog nooit aangetroffen. In het Dwingelderveld was de Noordse winterjuffer wel waargenomen, maar de laatste waarneming was in 1990. De Noordse winterjuffers worden buiten de voortplantingstijd gevonden in heideterreinen met structuurrijke vegetatie met Pijpenstro, boomopslag en bosranden. Het is te verwachten dat er meer winterjuffers gezien zijn door mensen die reptielen inventariseren. Het biotoop van de winterjuffer komt namelijk overeen met die van de

Adder. De winterjuffers zijn vooral actief op dagen met weinig wind en veel zon, omstandigheden waaronder Adders zich in het vroege voorjaar goed laten zien. Winterjuffers zijn vanaf eind februari tot in mei te verwachten en in het najaar vanaf eind augustus tot in november. Ik ben erg benieuwd of medetellers in Friesland, Drenthe en Overijssel mogelijk ook juffers hebben waargenomen buiten de bekende vliegtijden. In zuid- en midden Nederland kan je in principe de Bruine winterjuffer aantreffen. Meer informatie over deze libellen en het verspreidingsonderzoek en voor het doorgeven van waarnemingen kan contact worden opgenomen met de Libellenwerkgroep Drenthe, p/a Gerard Abbingh, Muddegoorn 78, 9403 NK Assen. Tel 0592-347108. E-mail : g.abbingh@hetnet.nl

Een koppeltje zandhagedissen in de duinen. Foto Rob van Westbroek